

M. PAULI JUUSTEN,
EPISC. QUONDAM AB.
**CHRONICON EPISCOPORUM
FINLANDENSIUM,**
ANNOTATIONIBUS ET SYLLOGE MONU-
MENTORUM ILLUSTRATUM.

CUJUS

PARTICULAM XXXII,

CONS. FAC. PHILOS. R. ACAD. ABOËNSIS,

PRÆSIDE

*M. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,*

ELOQV. PROFESSORE REG. ET ORD, R. ACAD. LITT. HUMAN,
HIST. ET ANTIQVITT. MEMBRO,

Publicæ honorum censuræ submittit

HENRICUS WILHELMUS BOCK,

Rossia-Wiburgensis,

IN AUDITORIO MAJORI die XX DECEMB.
A. MDCCXCIII,

Horis ante meridiem consvetis.

ABOË, Typis FRENCKELLIANIS.

THESES RESPONDENTIS.

Thes. I.

Recte CICERO: *multa, (inquit), quae honesta natura videntur esse, temporibus fiunt non honesta.*

Thes. II.

Inficiandum quidem haud est, *Mubammedem* novam suam Religionem innumeris iisque crastissimis infecisse erroibus: hanc tamen sectatoribus suis laudem denegare non possumus, quod eorum potissimum opera per magnam orientis partem, deletus sit turpis idolorum cultus.

Thes. III.

Recte statuit PLATO: sapientem non punire quia peccatum est, sed ne peccetur. Omnium enim poenarum finis est emendatio hominum, si non semper ipsius delinquentis, tamen caeterorum.

Thes. IV.

Valde magni interest, ut Orator ipse illos sentiat affectus, quos in animis auditorum excitare nitetur.

Thes. V.

Inopiæ multa deesse, avaritiæ omnia, ut ait SENECA, recte statuitur.

Thes. VI.

Ut injurias potius cavere, quam illatas vindicare, viri sapientis est; ita in legibus ferendis republicaque gubernanda idem consilium diligenter esse adhibendum, dubio caret.

Thes. VII.

Qui subtilitatum Philosophicarum se committens mari, ad sensus communis portum subinde sese non recipit, magnum incurrit naufragii faciendi periculum.

Thes. VIII.

Si nullum alium haberet usum Litterarum Elegantiorum cum Philosophiæ studio diligenter jungendarum consilium; tamen vel hoc solo intuitu maxime esset commendabile, quod a nimio tricarum amore ingenia acuta revocat.

Regno (in Svecia) apud *R. Carolum* --- tota byeme occupatur (457), cujus gratia semper floruisse reperimus (458). Ac licet in numero Senatorum, qui ad Conuentum Halmstadiensem eodem anno (1450) missi fuerant parumque bene rem gesserant, quique deinde (pactioni Halmstadiensi convenienter) Arbogiae, ut Regno Norvegiae renuntiaret Regi suaserunt, nomen suum reperiatur (459); hinc tamen, male eum Regi consultum voluisse, colligi nequit (460). Quin absurdum non erit, si quis ad nostrum trahere voluerit, quæ *Chronicon Rhythmicum* majus, (p. 402 sq.) de Episcopi cujusdam fide (nomine ejus suppresso) narrat, perfida nonnullorum Senatorum qui Halmstadii fuerant consilia, licet nonnisi interposito juramento sibi concredita, Regi tamen aperientis (461)? De ipsis au-

R r r

tem

(457) Si annum Auctor spectat 1450 (eundem quo Episcopatum *Magnus* depouit), etiam ætatis sequentis partem in Svecia exegisse, constat; interfuit enim Comitibus Arbogiensibus, mense demum Junio celebratis. Vid. LAGERBRING I. c. C. 8, §. 16. (*Festum Corporis Christi* hoc anno incidit in diem 4 Junii). Sed a. etiam proxime antecedente (1449) Regem invisisse; ex libertate Presbyteriis Alandensibus, eo præfente atque postulante a Rege indulta (*die proximo post diem S. Brigittæ*, h. e. die 8 Octob.) patet; cf. supra p. 468 not. 420. Mansisse in Svecia ad sequentis usque anni ætatem, probabile est?

(458) Vid. LAGERBRING I. c. C. 8 §. 12, p. 447 sq. Benignum sese Regem in Episcopum nostrum constanter exhibuisse, ex Privilegio eidem *Dominica infra octavas S. Johannis Baptista*, anno hoc Episcopatus sui ultimo (1450), adhuc concessio, patet; de quo supra p. 465 sq. (not. 416) commemoravimus. Cfr. *Tidn. utg. af et Sällskap i Åbo* a. 1785 Bih. p. 80 sq.

(459) Vid. LAGERBRING I. c. §. 12, p. 447, & §. 16 p. 455.

(460) Cfr. LAGERBRING I. l. c. c. In his enim viros fuisse videmus haud paucos Regi minime inimicos, (etiam Generum suorum *Ericum* *Erici* Gyllenstierna), de quorum igitur fide nec ipsum dubitasse, reperimus.

(461) Cfr. LAGERBRING I. c. §. 17. Aut noster oportet fuerit *Magnus*, aut *Nicolaus* Lincopiensis, aut *Achatius* (Åke) Arosiensis, aut

rem illis moliminibus, neque locus neque institutum nostrum pluribus disputare jam permittit (462).

Quam diligentem insignem atque honorificam de cætero in consiliis atque gestis sui temporis politicis moderandis, adjuvandisque præstiterit, ut Senator, operam; explicare nobis minus necesse est, quum consalere de his liceat Nobil. LAGERBRING, Sw. R. Hist. IV. del. passim; cfr. C. 2, §. 24, p. 94; §. 28, p. 104; §. 30, p. 109; C. 3 §. 3, p. 143 sq; §. 12, p. 168; §. 16, p. 180; C. 4, §. 5, p. 219; &c.

c c c). Ut hujus rei ratio accurate intelligatur, paullo plenius explicandam putamus. Inierat Rex *Ericus* consilium, (*Henrico Königsmarckio*, ut traditur, auctore), tributa quæ coloni Svecici fructibus terrarum suarum conferendis pendere hactenus consueverant, ita ab iis exigendi, ut fructuum illorum loco numeratam pecuniam, quæ æstima-

tum

Laurentius Wexionensis; reliqui Episcopi partibus Regi adversis addicti erant. *Laurentius* autem rebus hujus ævi politicis minus interfuisse reperitur. Quod *senectutis* suæ mentionem Episcopus laudatus tacit; in nostrum haud male convenit, qui anno jam 1412 sedi Episcopali admotus fuit, quam reliqui tres ante a. 1440 non occupaverunt.

(462) Non omnes hos Legatos in eadem culpa fuisse, sive conspirationis contra dignitatem rationesque Regis factæ aut participes aut conscios, ipsa veterum narratio docet. Duces autem adversæ factionis, cum invidia tum dominandi cupiditate actos, Danorum partibus magis quam Patriæ saluti favisse, manifestum est; reliquosque partim corrupisse, partim decepisse, liquet. Neque obscurum est, multos Prælatorum atque Magnatum, de Unione Calmariensi renovanda & continuanda ideo consilia agitasse, ut in absentia Regis peregrini, privatæ suæ potentia tuendæ & augendæ liberior sibi campus pateret: quare de R. *Caroli* viribus (Regno Norvegiæ eum exuendo, aliisque juribus & ejus & patriæ labefactandis) inique frangendis vehementer sollicitos se præbuisse reperimus, atque spe pacis cum Danis obtinendæ firmandæque &c. objecta, reliquorum oculos præstrinxisse.

tum horum æquaret valorem, solvere deberent (463); quam tributorum pendendorum rationem etiam Fennis, cum a. 1407 has oras inviseret (464), obtrusisse reperimus. Magnitudinem vero eorum ita definivit, ut integri prædii (Bols) vectigal X *Marcis* æstimaretur, minoris (Rdf) V *Marcis*, & adhuc minoris (Rrof) II *Marcis* Svecicis (465); gravi hac adjecta conditione, ut, quo de summa vectigalis constituta Regi nihil decederet, pro ea integre solvenda Territorium quodque spondere deberet, atque hinc, si prædium aliquod vastum fuisset relictum & incultum, (colonis vel dilapsis, vel intereuntibus, vel in egestatem reductis), aut si tributo solvendo quacunque de causa aliqui facti fuissent impares, cæteri pro his penderent: quæ res, prædiorum ab incolis desertorum numero indies crescente, intolerabi-

R r r 2

le

(463) Cfr. De hoc consilio LAGERBRING l. c. Del. IV, C. V, §. 6, p. 239, & Literæ Regis mox commemorandæ.

(464) Cfr. supra p. 420. Instituisse hanc rationem atque ordinem vectigalium pendendorum cum ipse Finlandiam adisset, ex iis quæ de operis publicis præstandis sese eo tempore cum colonis Fennicis pepigisse (wi ware swa ower enå met them um thera årwede, tha wi ther siålfstua i Sinland ware) expresse testatur (in Literis a. 1419 datis & mox expendendis), colligi potest. Factum autem hoc a. 1407 fuisse judicamus, quod de priori itinere R. *Erici* Fennico (de quo Nobill. v. DALIN Sw. N. Hist. 2 Del. §. 14, p. 608, & LAGERBRING l. c. C. 1, §. 9, p. 21 commemorant) a. 1403 suscepto, nihil nostra monumenta loquantur; de Privilegiis autem quæ Urbi Wiburgensi, hoc anno, ibidem præfens concessisse dicitur, quæque unicum conservare hujus itineris vestigium putantur, infra quædam monebimus.

(465) Expresse in Literis a. 1414 datis (de quibus mox) testatur: S wihen wel, at tho wi stadga gjerdom met almeganom i Österlanden, tha skulde hwar Rdf gbre sãm marc, och hwar frof II marc, of hwar bool X marc, oc ey mera. *Marcæ* autem valor hoc tempore talis erat, sicut monumenta nostræ docent, ut *marca* argenti puri (loddig mark) 6 ad 8 *Marcæ* Svecicæ, Nobili vero Anglicano 4 *Marcæ* responderent. Cfr. LAGERBRING l. c. C. 5, §. 6, p. 229, & §. 15 p. 263. Antiqua autem colonorum Svecicorum onera plura, ad defendendam patriam &c. spectantia, præterea sine dubio ferenda illis erant,

le in reliquos onus devolvebat (466). Præter summam vero pecuniæ rustico cuique imperatam, operas quoque ædificandis arcibus & colendis prædiis Regalibus (Kungs-gårdar) antiquo more impendendas, præstare debebat (467). Qui tamen rerum ordo nec ille diu illæsus mansit, sed brevi turbatus, Rusticis Finlandensibus, nunc hoc nunc illo novo gravatis onere, justam querendi materiam præbuit; quam tollere, cum res ad eum delata fuisset, primis imperii sui annis, Rex diligenter studuit (468). Inprimis illos male habuit, quod pecuniæ

(466) Cfr. LAGERBRING l. c. §. 6, p. 239, & Litt. Senatus Regni a. 1436 datæ, mox recensendæ.

(467) Quam hæc essent onerosa, inde patet, quod cum Regina *Margareta* a. 1403 nonnisi eas posthac exactum iri promississet, quæ tempore jam R. *Erici* Sancti præstandæ Rusticis incubuerant, 16 tamen dierum operæ quotannis cuique superessent faciendæ. Cfr. v. *Dalin* l. c. §. 14, p. 608, & LAGERBRING l. c. §. 1, §. 4, p. 9.

(468) Præter imperatum illis a Rege tributum, exigebant ab his Præfecti, quibus terræ, loco stipendii, erant in feudum datæ, frumentum (dodrantem vel tres quartas partes Tonnx, 1 $\frac{1}{2}$ Spann sâdh, ut nostrum habet exemplum; Nobb. VON DALIN l. c. §. 16, §. 2, p. 625 & LAGERBRING l. c. §. 2 §. 3, p. 51, scribunt 2 Spann) & fœnum: quod improbens Rex, hoc nomine (vocari solebat Lånemands-gjeld,) aut nihil, aut certe non plus quam a quovis prædio sive familia rustica minore (Rdt) Oeram ($\frac{1}{3}$ Marcæ) exigendum esse judicavit. Vid. Literæ Regis ad Summum Judicium Finlandiæ (Lands-Rätten) dat. in Castro Vordingborg a. 1414 in profesto b. Clementis Papæ & Martiris, ex Reg. Eccles. Ab. Fol. 42 descriptæ & typis expressæ in Foliis Hebdôm. Aboëns. a. 1784, N:o 25.

Deinde Operæ (Arbete, Dagswårken) plures ab iis exigebantur, quam Rex definiverat; Commæatus nomine (Gengård) minores etiam Magistratus atque Tributi Exactores ut cibaria sibi conferrentur postulabant, nec non ut sibi hospitia præterea libera, equi iter facientibus necessarii, ut & vecturæ, gratis præstarentur. De quibus omnibus ita Rex statuit, ut ab his exactionibus Rusticos immunes declararet, nec tales Commæatus &c. præberi oportere, nisi ubi aut Ipse aut Conjux sua Philippa ad has oras advenisset, aut peculiariter hoc jus esse alicui impertitum tuis literis Rex prius significasset; Exactores autem tributi ita provin-

cuniarum valor instabilis valde esset; quo scilicet imminuto, cum summam tamen tributum eandem, ad argenti puri valorem aestimatum, pendere cogerentur, ad quam explendam numero numerorum multo jam majori opus esset; ipsum tributum pro eadem ratione auctum existimabant, & vehementer querebantur (469).

R r r 3

Litterarum

ciarum peragrarum iussit, ut nihil inde aut oneris aut damni Rusticis enasceretur. Vid. Litterarum Regis datarum Kopenhampnæ a. 1419 feria quinta proxima post festum decollationis b. Johannis Baptistæ, in cit. Fol. Hebd. Ab. N:o 48, ex Reg. Eccles. Ab. Fol. 41 typis descriptarum; quarum licet datam ad querelas incolarum Ditionis Aboënsis (qui per delegatos eum Hafniæ adierant) responsionem & sententiam Regis proxime contineant, quin tamen ad reliquos etiam Fenniarum colonos, simili ex ratione spectaverint, dubitari nequit. Exhibent vero eandem alia quoque nonnulla momenta, ad conditionem terrarum atque incolarum Finlandensium, iis temporibus, cognoscendam pertinentia, quarum igitur hoc loco præterire non debuimus. Primum Rex edixit, ut inquilini (Entlopesmän, quos nostris Inhyjesmän & Wäsfugushjon respondisse credas?) Rusticos in tributo pendendo (scilicet in definita ejus summa conferenda) pro suis quisque facultatibus (ac ita ut ad interitum tamen non redigerentur) adjuverent; quam eorum symbolam quatuor patresfamilias honesti (Dandemän), a Præfecto ditionis & rusticis in hanc rem delecti, definire debebant. Deinde statuit, ut deficiente numerata pecunia (cujus magna his temporibus inopia erat), fructus & merces Rusticorum, loco pecuniarum ab iis recipiendarum & mercatoribus postea, ad pecuniam conficiendam vendenda (Wärbören), non pro arbitrio exactorum aestimarentur, (quarum res gravissimo occasione dederat abusui & vexationi), sed pretia earum ex sententia 8 Patrumfamilias honestorum (Dandemän), quorum 4 a Præfecto (aut Exactore), Fogoden, & 4 a Rusticis deligi debebant, definirerentur. Tandem sanxit, ut remotioribus ab Arce incolis, quibus difficillimum esset (quod paucarum adhuc in his terris via aperta fuerant) tributa sua æstivo tempore pendenda, sequente demum hyeme solvere, nulla tamen neque Regis neque sua iactura liceret; quam ob rem hujus quoque rei arbitrium, (quibus scilicet hoc concedi deberet beneficium, vel minus,) Octo viris bonis, utriusque partis iudicio legendis, permitti voluit.

(469). Quo tempore de tributum pendendi ratione inter Regem & rusticos Finlandiarum convenit, Numus Aboënsis, thet förste (fortassis för-

Litteræ autem in *Registro Ecclesiæ Aboënsis* duplicis exempli servantur, quibus Senatum Regni a. 1436, post abrogatum R. *Erico* imperium, huic malo mederi (Episcopo nostro, ut probabile est, maxime urgente & permovente) studuisse reperimus, & ad quas Auctorem nostrum existimamus hic respexisse. Utrumque exemplum eodem die exaratum est (*Stockholmia die S. Johannis Baptiste*), eosdemque Auctores præfert (*Olavum* Archiep. Uplaliensem, *Christiernum Nicolai* Drotzetum, *Carolus Canuti* Mareschallum, & omnes Senatores Regni Sveciæ, mense *Rikens* Naad i Sverige). Alteri exemplo (quod laudati *Registri* Folio 26 habetur, quodque typis expressum dedimus in *Fol. Hebdom. Ab.* a. 1784, N:o 26) hujusmodi inscriptio præmittitur: Na-
 „dhenne breff, huru en *tridbing* afflogx aff skatten her j Lan-
 „dthet som öffuer alt rikedh är” (cujus epigraphes sensum ab

ste? nam numi his *Örtugis* sive *Denariis* majores nondum cudebantur) *mynt* VI *Pennings* valuit; ita ut IV tales *Numi* (*Örtugi* s. *Denarii*) *Öram*, h. e. Octavam *Marce* partem, implerent. Eodem tempore VIII *penningi* respondebant *skillingo* *Prussico*, & 3 *penningi* *Revalico* (qui itaque dimidium valuit *Örtugum* Aboënsium). Anno vero 1414 de valore monetæ imminuto nostri jam querebantur; quem tum quidem a prima sua ratione recedere Rex vetuit. (Vid. Litt. Regis *Wordingborgi* hoc anno datas, quas nuper landavimus). Sed a. 1419 aliter jam definitum reperimus; nam ab eo circiter tempore *Numus* Aboënsis non nisi IV *Pennings* valuit, ita ut VI tales *Numi* ad *Öram* implendam requirerentur: unde, cum numerus *Numorum* pro summa efficienda tributi stipulata expendendorum, triplaparte major jam exigetur, tributum suum triente auctum esse, *Rustici* ratiocinabantur; non recordati, pretia quoque rerum omnium (adeoque etiam fructuum ex terris suis perceptorum) tantundem quantum *Numi* valor (propter materiam corruptionem) diminutus fuerat, simul crevisse, ita ut numis licet pluribus numeratis, tributum tamen a se collatum magnitudo vere eadem maneret. Justam tamen hanc fuisse *Fennorum* querelam, Senatus etiam Regni, Literis mox commemorandis, agnovit. Sed tali fallacia, non ista tantum tempora, in hujusmodi calculis ponendis minus versata, deludi se passa sunt!

ab Auctore quoque nostro adoptatum & expressum esse apparet); sed Litteræ ipsæ nihil aliud continent, nisi generale promissum de vectigalibus, tributis & oneribus quibuscunque injustis, non harum minus terarum colonis (Winnberna oc Almogen i Osterlandem) quam aliis Regni rusticis remittendis (470), hac addita ratione, *quod Fenni fidem Senatui Reipublicæ & hucusque illasam servaverant, & post-hac sese servaturos spondissent, neque ullum Ducem electuros aut recepturos, nisi quem Senatus constituisset.* Alteri exemplo, (quod priori illi addebatur, quodque ex eodem Reg. Eccles. Ab. Fol. 27. descriptum, loco supra citato, N:o 28, typis vulgavimus) hæc epigraphæ præmissa legitur: *Nadhenne Bresspa huar sempthe Rööf, som afflogr aff Statthen fore thet som frelsä och under Kirlian är komedh.* His Literis, Senatus non modo superiores illas confirmavit sed etiam causas oppressionis sub qua Fenni gemebant (ac unde Tributum illis imperatum, ut Auctor noster dicit, gravissimum et *importabile*, h. e. intolerabile, onus viribus suis majus, evaserat) exposuit, easdem de quibus Rustici questi fuerant, diminutionem scilicet valoris monetæ, ac summam tamen tributi impositi neque hanc ob rem, neque numero licet prædiorum censitorum vehementer imminuto, sibi remisam; qua acerbitate fere ad incitas essent redacti. Verba ipsa Senatus, maxime illa notabilia, subjungimus (471); ex quibus simul discimus

---

(470) Verba ipsa habent: "Tha haffuom vj them taget oc annamat „j worth forswar ok enkanneliga hegn pa Rikesens vegna, lika vidh „annan Rikesens almogha; ok haffuom vi them sagdh ok stadeliga „loffuadh, at the skulle alleledis haffua ok niwtha nadher ok wiisa um „there scath, olagha aalägninger oc allan tungha, som almogan her i „Rikeno faar ok niwter j allo motto." Hujus igitur rei veram accuratius explicare indolem non valemus; quod rationem remissi reliquis Regni colonis tributi hic commemoratam, ignoramus.

(471) "Oc the haffua nw kerdh for ofs, at there retthe scatter oc „alla olagha aalägningar, som omille fogadha them met böön eller trang

mus, anno jam præcedente tertiam tributi partem, illam videlicet, quam per tantundem imminutum pecuniæ valorem injuste accessisse contenderant, tuisse iis condonata. Medelam præterea his malis illam attulit, ut prædiis quæ vel Nobilitati (472) vel Ecclesiæ concessa fuerant, atque hinc immunitate a tributis fruebantur, primum deductis (una cum illa tributi parte, quæ respectu ad ea habito constituta primitus fuerat), deinde summa reliqua prædiorum tributo subjectorum quinta parte minueretur, sed summa pecuniæ, prædiorum certo modo vel mensuræ, promagnitudine sua imperata, qualem supra retulimus, stabilis maneret (473); ac tum summa magnitudinis prædiorum inter Parœcias (ad idem Territorium pertinentes) justis parti-

„tillagdh haffdo, räknadis them j peningar, tha peninghstadgan met
 „them giordis, oc then samma stadgen är ennu swa stor epher penin-
 „ga tall oc werdh, som tha han först uppa lagdis, i swa matto, at A-
 „boescer Peningen then tha giik for siex smaa peninger oc fyre giore
 „dhe fulth for en Öre, gar nu for fyre peninger, swa ath siex giore
 „en Öre. Thermet öktis stadgen enom tridhiung högre, oc stoodh swa i
 „siexton aar, til fiord han först afflagdis. Thy haffue the ther wu en-
 „ga liifa fangeth, utan äre fordärnuade och forarmadha, swa oc marga
 „röka eller mantall äre ödhalagdh, och the göre tog (dock) scatten ful-
 „teliga wth fore them som fore sik helffua.”

(472) Ad Nobiles enim referri, atque cum hos sensim confundi ceperunt, quotquot prædia sua liberandi potestatem (equestri militiæ nomen dando armaturamque ad hanc necessariam præstando) acceperant, Frælsis män. Unde etiam Auctor noster prædia libera describit talia quæ vel Ecclesia vel nobiles patriæ acquisiverant. Vid. supra p. 22.

(473). ”Ty haffuom wi there Keremaall offuervågat oc samdragteliga stadgat och giort pa Rikens wegna, them til mögeligen liifa: Först, at alth thet j frelse är komith, oc the lagfanget haffua till theinne dagh, som ey förre afflagdh är, skall först affräknas, swa at engen trätta blifuer ther wu mellan frelset oc scattbönderna, oc såhan scalt afflæas met boodom huar sâmpte rök oc mantall, oc markatalet bliffua standende som thet nu är.

ibus, ex bonorum virorum æstimatione, examine ac iudicio æquaretur (474); operarum denique, tignorum ac reliquæ materiæ, arcibus ædificandis debitorum summa, (namque pecuniam æstimatam & horum loco præstare, injunctum sibi fuerat), de summa generali vectigalis, sive tributi sibi impositi deduceretur, prævia tamen æstimatione ab Episcopo, Senatoribus iis in oris degentibus, aliisque bonis viris definienda (475). Consilium harum literarum uberius explicandum duximus, quod & res exhibent per se memoria dignas, & non satis ab Historicis nostris diligenter consultas fuisse, reperimus (476).

S f s

Bene-

(474) "Och alla Röka oc Kroka oc Booll seulu jämpkas Sokna ,,j mellan, epter godha manna sägn oc ranzakan."

(475) "Item om Slotzins bygningh, huad som fogdana till huart ,,Sloth årffuode, tymber oc annat swadanth, som förre j peninger war ,,lagdh, at thet affloos j there peningestadga, epter ty Biscopen ther ,,i landit, Rikefens Raad oc andre godha män them j millan middlä thet epter skälighet."

(476) Attingit paucis, ita tamen ut bina hæc decreta non distinguat, Nobil. VON DALIN l. c. C. 16, §. 25, p. 668; nullam harum literarum apud Nobil. LAGERBRING etiam invenio mentionem. Non bene mentem earum percepisse videtur, qui epigraphen nuper commemoratam iis in *Registro Ecclesie Ab.* præposuit, quam Auctor noster ad verbum expressit, dicens *quintam partem tributi regii remissam colonis fuisse, propter prædia & terras Coronæ quæ vel Ecclesia vel Nobiles patriæ acquisiverant.* Aperte enim Senatus sanxit, ut *deductis primum prædiis illis liberis, deinde reliquorum prædiorum censiticorum summa quinta parte minueretur,* idque ob multitudinem prædiorum quæ interim a colonis deserta, ad vastitatem redacta fuerant.

Cæterum ad hanc rem diligentius attendentes, in textum etiam Auctoris nostri (supra p. 22) mendum irrepsisse, animadvertimus, quod corrigere, Codicum Manuscriptorum consensu decepti, negleximus; nempe lin. 19 post verba *Nobiles patriæ acquisiverant,* poni comma (,) non punctum (.) debet, atque totus locus hoc modo constitui: "Sed singulariter propter prædia & terras Coronæ, quæ vel Ecclesia vel Nobiles patriæ acquisiverant, quinta pars tributi regii ad ius petitionem, eis remittebatur c c c); sed non diu post" &c.

Beneficii, prioris exempli literis concessi usum a R. Christophoro popularibus nostris confirmatum fuisse, reperimus 477; qui ab Avunculo suo R. Erico ejusque in Suecia Senatu illud profectum fuisse, asserit (478). Utrum levamenti posterioribus Literis a Senatu præstiti usuram illis illibatam permiserit, an minus, haud scimus; nisi quod verba Auctoris mox expendenda illud confirmare videntur.

d d d). Commemorabilis sane hujus rei nulla alia superserere nisi quam hic locus exhibet, memoria; unde etiam **Historicorum nostro um** prorsus effugit, notitiam; qui de consilio quidem R. Caroli, turbaram pecuniæ rationem emendandi commemorant, edictumque ejus laudant, quo a. 1453 sanxit, ut portorium quod ex invectis mercibus peregrinis Regi pendendum erat, nonnisi argento appenso solverelicet (479); sed beneficium quod ante XVII. annos,

(477) Literis suis in *Castro Stocholm, ipso die beati Kalixti* a. 1441 datis, quas ex *Reg. Eccles. Ab. Fol. 27 sq.* descriptas inferuimus *Appendici ad Fol. Hebdom. Ab. a. 1785, p. 62 sq.* Data illæ quidem sunt nominatim incolis Ditionis Aboënsis (assa vara esseliga underfata, bönder oc bokarla, i Abo lään liggjande); sed nec reliquos Fennicæ agricolas ab eadem benignitate regia fuisse exclusos, putamus.

(478) Verba ejus sunt: "Nogre aff eder haffua nu warith fore „ofs här j Stocholm, oc bidhet ödmuikeliga oppo allas idre wegna, at „j motten wardha niwtande then stadga, nadher oc liisa om ider skat „oc andre aarlige wtskylder, som högburén Herra, waar Moderbroäer, „Herra Konung Erich oc hans Raad j Sverige ider wnt oc giffuith „haffde nw fore nager aar, tha andre [Riksens] skatiebönder här ime j „riketh nader oc liisa fingo." Idem respexisse statutum videtur, quod in literis suis a. 1436 commemorat Senatus, annoque proxime præcedenti (1435) factum fuisse testatur; quodque Rege hoc anno Stockholmiæ inuisente, Senatui efflagitanti illum concessisse, (qua tempore in alia quoque decreta res Fennicæ salutemque spectantia illum consensisse infra videbimus) non est improbable, adeoque ad querelas Suecorum non omnino surdas aures habuisse, vel habere videri voluisse? Cfr. de rebus hujus temporis Nob. LAGERBRING l. c. C. 2, §. §. 29-32.

(479) Cfr. LAGERBRING l. c. C. 8, §. 31, p. 493.

annos, tributi acerbitate lenienda Rusticis Finlandensibus ipse, cum reliquis Regni Senatoribus concesserat, (quoque interim, regnante *Christophoro*, tranquille usos fuisse, hinc colligas) *moneta reparande* causa revocasse, ignorant. Rem Fennis gratam accidere non potuisse, facile intelligitur; utrum vero cum seditionibus quarum mox subjungit auctor mentionem, aliquo modo colligata fuerit, penitus nos latet.

e e e). Neque harum *seditionum* (quas *valde periculosas* fuisse Auctor prodic) aliunde ullam habemus cognitionem; quare nec quibus ex causis, nec quibus auctoribus, neque quibus imprimis Satacundiæ locis, neque quo tempore eruperint, hodie scimus. Tangit *Wexionius* Descript. Sveciæ L. V, C. XI; sed sua sine dubio ex Chronico nostro hausit. Magni nostri auctoritate & prudentia restinctas fuisse cum Auctor doceat, armis ad eas reprimendas opus non fuisse, credas?

f f f). Causas hujus consilii, quas breviter Auctor tangit, plenius Literæ ipse explicant R. *Erici*, Stockholmiæ a. 1435 (die proximo post festum Apostolorum Simonis & Judæ) datæ; quas ex *Reg. Eccles. Ab.* (Fol. 39) descriptas, inferendas curavimus *Foliis Hebdom. Aboënsibus* a. 1783, N:o 43, p. 340 seq. Vastam terræ amplitudinem & viarum asperitatem impedivisse, inde discimus, quo minus Legifer, ut Leges Patriæ jubebant, semel quotannis judicia per omnem ditionem suam exercere posset; non enim incolas ad unum vel pauca quædam loca, jus persecutorum congregare illi licebat, sed, singula Territoria (*Härader*) adire debebat (Cfr. *Cod. Legg. Christophor.* Tingmälä-Balk. XI C); quare *suasum Senatorum suorum, maxime eorum qui ex Österlandia aderant* (quorum præcipuus noster fuit Episcopus, qui terræ conditionem norant, se inter duos Legiferos eam provinciam divisisse, Rex testatur. Iis-

dem Literis limites provinciæ, cuique Legifero attributæ, accurate definiuntur: ita ut *Legifero Fennie Australis*, Finlandia australis cum insulis ad eam pertinentibus, Nylandia, Karelia orientalis & occidentalis (quæ etiam Savolaxiam complectebatur) & Tavastia, assignarentur; *Legifero* autem *Fennie Borealis*, præter Finlandiam borealem cum suis insulis, Sarcundia superior & inferior, Ostrobotnia atque Alandia, impertirentur.

Vacasse hoc tempore munus Legiferi Österlandensis (i. Finlandensis) credas; cui post *Nicolaum* (Clauus) *Fleming*, a. 1425 mortuum (480), præfuisse anno adhuc 1434 *Petrum Fleming* infra videbimus. Novos autem Legiferos constitutos fuisse *Matthiam Martini* (Mats Mårtensson) in Fennia Australi, & *Sunonem Sunonis* (Sone Sonesson) in Fennia Boreali, observat Nobil. VON DALIN l. c. C. 16, §. 21 not. (u): de quibus infra dicemus.

Eodem die, iisque sine dubio Consiliariis suadentibus Rex aliud quoque institutum perfecit sapiens ac Fennicæ valde salutare, *Judicio* videlicet constituto *Supremo* (*Judicium Provinciale*, *Land's Rätt* appellari voluit), Aboæ semel quotannis habendo (481), quod nomine ipsius Regis

(480 Ut docet Nobil. UGGLA l. c. No 403, p. 43, *Claudium* (Claes) communi appellans errore. Cfr. supra p. 414 sqq. not. (370); ubi munus Legiferi diu ante indicatum a Nobilib. Viro annum 1420 administrasse, simul demonstratur.

(481 Circa *festum S. Henrici æstivum* (neste um daga for Sancte Henrics dagh um Somaren). Mendum irrepit in textum *Fol. Hebdom. Ab. l. c. p. 330 lin. 13*, ubi pro Henrics male legitur *Johannis*, quod igitur corrigi debet. *Festum* autem indigitatur *Translationis b. Henrici*, die 18 Junii magna solennitate a Fennis olim celebratum; cfr. supra p. 159 not. (12), & p. 161 not. (15). Disputationem autem Nobilib. LAGERBRING l. c. C. 2, §. 32, p. 114 not. (*), fateor me

Regis auctoritateque summa inter harum terrarum incolas lites dirimere ac jus dicere deberet. Literæ Regiæ rationes consilii sui exhibentes (482), & Supremi hujus Tribunalis formam ac potestatem describentes, membra designantes, causasque definientes examini eorum subjiciendas, in *Registro Ecclesiæ Aboënsis* (Fol. 38) servantur; unde typis expressas legere licet in *Fol. Hebdom. Aboëns.* a. 1783, N:o 42, p. 329 seqq. Quarum summam cum diligenter exhibeat Nobil. LAGERBRING (*Sw. N. Hist.* 4. Del. 2 C. 32 §, p. 113 sq.), hoc loco eandem explicare, minus necesse est. Observare autem debemus, hoc consilium atque institutum plane novum haud fuisse, aut nunc demum excogitatum; a Rege enim in Finlandia præsentem, anno jam 1407 tentatum esse, reperimus. Testantur hoc Literæ Regis supra laudatæ, scriptæ in *Castro Helsingborg* a. 1411, quas ad incolas Fenniciæ mittens, ita orditur: *Wi Eric met Gud; naadh = hessa alla the ther biggia oc bov under then Landz Rätt war naadh hassuer stipat i Abo, &c* (483); & aliæ illæ datæ in *Castro Wordingborg* a. 1414, hanc inscriptionem præferentes: *Wy Erik = = hylsä edher ware älsfeliga gode men, ther wy hassua befolth sitia ossuer Landzrättin i Österland i Abo*

S 1 s 3

bo

(quod *Officia propria Patronor. R. Sveciæ* oculis usurpare non licet?) haud intelligere. Caterum tempus hoc, Judicio Finlandiæ Summo habendo præstitutum, plerumque adeo sollicitè observatum fuisse reperimus, ut inter Sententias ejusdem Judicii VII integras, post a. 1435 perscriptas, quæ in *Reg. Eccles. Ab.* servantur, nonnisi binæ (eodem utraque anno, 1446) datæ leguntur die Veneris proximo ante festum Philippi & Jacobi (d. 29 Aprilis), reliquæ omnes inter diem XI & XVIII Junii.

(482) Verba huc spectantia talia sunt: *Wi = = sinnom oc wiselika merkum, at med ider ther i landhet, som sierran ligger fran Rifet, är stor wanskitse um råth of lagh, enkannelica aff thy at wi fore Rifenes ärende skuld sellen sinnom thlibh i landhet koma, of almoghanom är aff tungth thadan sökia öf swa sierran med thera ärende of kätremolom.*

(483) Vid. supra p. 419, not. 373.

bo &c. (484), adeoque ad ipsum hoc Tribunal mislæ; cui minus diligenter peractas muneris sibi demandati partes exprobrat (485). Confirmat eandem rem Sententia Judicialis ab eodem Tribunalia. 1415 lata, cujus exemplum in laudato sæpe *Registro Eccles. Aboënsis* habetur (486). Nondum

(484) Vid. *Folia Hebdom. Aboënsia* a. 1784 N:o 25, p. 193 sqq. Cfr. supra p. 419 sq. not. (373) & p. 436 not. (468).

(485) Verba ipsa hujusmodi sunt: *By undra storliska, at the fatighe mån aff Österlandh söde öf swa fierran met theris keremål, epter thet wi haffua ider yterlike (iterum, post demandatam illis olim provinciam!) besolth at hbra oc råtta all årende ther i landet, oc skipa allom råth, fatighom oc risom, swa wel ynbirdis mellan ider, som andre. Ty bedie wi idher of byuda, at I fly theenne swa, at the fatighe mån aff landhet ey taffua at löpa til öf med theris keremol. Eighin råiten mellan alla, bode fatighe of rise, som I wille for Gud answara. Wil nogher sil amothe råth werria, tha umbiuder öf thet, wi wille ther wider görå som öf bör a råth wegna. Nullam aliam sibi reservatam Rex voluit potestatem, quam illos coercendi, qui Summi Tribunalis spernere auctoritatem auderent. Cæterum ex perlatis ad Regem querelis atque caussis, Tribunalis nostri vel negligentiam ve injuriam mox colligere non licet; vetat & multorum hominum pertinacia, & multarum caussarum indoles, & nostræ plebis de Regum suorum non modo justitia & sapientia, sed etiam paterna benignitate persuasio hæreditaria, a quibus nihil non beneficii sese sperare posse pie existimant; quamobrem, ubi injuriam sibi fieri vel suspicabantur, (qualis suspicio in sua re non semper vera aut idonea niti solet ratione), nulla facile difficultate a summo hoc suo tutorè adeundo sese deterrenti passi sunt.*

(486) Fol. 166 sq. Typis expressum legi potest in *Fol. Hebd. Ab.* a. 1785, Append. p. 56 sq. & jam antea descriptum habebatur in *Christ. Linnell Disp. de Tavastia* C. I p. 8 sq. Cfr. supra p. 420, not. 373. Initium tale est: *„Wii Magnus met Gudz nadh Biscep i Abo, Nicles Olafsson Riddare, j thetta sin Konungx dom innehaffuandhe, Olaff Olafsson i Lagmandz stadh sitianthe, a årligs manz vegna Herre Clavus Flåmingx Riddars, Clavus Lydiksson, Waldemar Diegn, Jon Ralamb, Olaff Matsson, Haquon Knutsjon, Hartika Dyker, Haquon Frilla, Sone Sonasson, och Tuwe*

dum tamen aut æque perfecte instructum, aut æque solenniter institutum fuisse, credas? Alia præterea curanda negotia publica (præter juris reddendi summam potestatem) eidem initio fuisse commissa, putes (487)? Certum vero est, constitutum hoc Tribunal fuisse loco *Judicii Regii & Inquisitorii & Correctorii* (Råttsting & Råttare-Ting), quod utrumque aut a Rege ipso, aut ejus nomine, haberi, ad præscriptum Legibus tenorem olim suevit; sententiam pronuntiandi munere, hoc tempore, non facile viris minoris dignitatis quam Regni Senatoribus (qui tum judicandi potestate Regia gaudere, inneshafva Konungs Dom, dicebantur), mandato (488): unde quamdiu hocce Tribunal apud

„Nicleson, Kennomps met thetta vora öpna bressue, at then tiid vii „Lanzrätten hullon j Abo, a lögborens Förste wegna, vars nadugs „herra, Konungh Erichz, anno Domini MCDXV, daghen näst epther „sancti Johannis Baptiste dagh,” &c. Unde patet, formam hujus Judicii jam tum eandem fuisse, quam literis suis Rex a. 1435 describit. Et nec hoc anno posterior habeatur, atque anni nota vitio laborare credatur, observamus Rhodgerum Præpositum Aboënses (qui ante a. 1422 e vita discessit), & Johannem Amundi Archidiaconum (quem ante a. 1427 mortuum fuisse constat), præsentis fuisse.

(487) In literis quas nuper laudavimus, a. 1411 & 1414 datis, Rex huic Tribunali sententiam suam de negotiis variis significat Oeconomis: in prioribus, de sylvis vastis publicis cultorum industriae concedendis, in posterioribus de tributi magnitudine non augenda, & de pecuniarum ratione conservanda; rogans tandem, ut in rebus omnibus administrandis utilitatem & Regis & Provinciæ diligenter spectent, qua de re neque sese dubitare, blanditer addit (S al ärende pröwer worth oc landzens besta of bestandh, som wy iber wel tiltro oc wel withe at J gerna gdrin). Quæ omnia, ad solam potestatem judicariam, hujus Tribunalis officia primum restricta haud fuisse, prodere videntur.

(488). Vid. Nobil. STIERNHÖÖK dc *Jure Sveonum Et Gothor. vetusto* L. I, C. II, p. 36 - 43. Cfr. Celeb. HALLENBERG *Svea Rikes Hist. under K. Gustaf Adolfs Reger.* III B, XVI C. p. 117 sqq. Non

apud majores nostros viguit (489), non nisi rarissime
 alii illa Judicia Regia (Råstte- & Rattare-Ting) habita in
 his oris fuisse, reperimus (490). ggg).

tamen nullam adhuc superesse materiam Juris nostri veteris Studioſo
 putamus, utriusque hujus Judicii rationem atque historiam ex instituto
 persequendi, & de veris illorum limitibus, nunc distinctis nunc confuſis,
 nunc definitis nunc prolatis &c. disputandi. Cæterum Tribunal de quo
 loquimur *Provinciale Finlandiæ* ad ſuperiorum illorum Judiciorum formam,
 atque morem cauſas cognoscendi & dijudicandi ſolemne, ſtudioſe fuiſſe
 adornatum, conferenti facile patet: quamobrem nec ullum, novo hoc
 instituto adoptando, a veteri jure legibusque patriæ factum fuiſſe diſ-
 ceſſum, apparet.

(489) Poſt a. 1446 Tribunalis hujus nulla amplius occurrit mentio,
 ſed priſtina Judicia Regia (Råstte-Ting) veteri more habita, (neque tamen
 horum ſolemni forma ſemper accuratiſſime ſervata) in monumentis noſtris
 commemorantur. Quorum Judiciorum Præſides, aut Judices Regios, cum
 hoc ævo nullos facile conſtitutos eſſe exiſtimemus, niſi Regni Senatores;
 horum indicem a Nobil. UGGLA editum, ex talibus monumentis au-
 geri poſſe, credimus. Sic eorum qui his rebus diligentius examinan-
 dis operam tribuere voluerint, judicium eſto, annon *Steno Boſon*
 (*Natt och Dag*) æque ac *Jonis Andersſon & Ivar Nichſſon (Råde)*
 (Vid. Nobil. UGGLA l. c. N:º 395 & 366), hoc argumento Regni Se-
 natoribus adjungi debeat? Cfr. ſupra p. 418 not. 372. Certe nomen
 ſuum in Sententiis Judicialibus annorum 1405 & 1407, nomini *Ni-
 colai Fleming*, Legiferi (& Senator) præponitur. Cumque iisdem
 in Literis non ſine ſingulari honoris præfatione nominetur *Juſſe Duf-
 va*, *Konungens Hofneſtare*, nescio annon cum illo quoque munere dig-
 nitas Senatoria fuerit conjuncta? Præterea, cum *Legiferorum Finlanden-
 ſium* aliquot ad Senatorium pertinuiſſe ordinem ſit indubium; definien-
 dum erit, annon etiam reliquis eodem munere ornatis, Senatoria dig-
 nitas competierit, quamvis ob locorum longinquitatem publicis intereſſe
 Regni negotiis, rarius iis licuerit? Sed hæc obiter.

(490) Exiſtit ſententia *Judicii Regii Inquiſitorii (Råstte-Tings
 Dom)* anno 1420 lata, ex *Reg. Ecclæſ. Ab.* Fol. 134, typis deſcripta in
Fol. Hebdon. Ab. a. 1789, N:º 40) hujus generis, unica quæ inter
 a. 1407 & 1447 ſcripta ſuperſit, cujus tale eſt initium: *Wi Carl Ora,
 Anuth Udſſon, Nichſſ Gdtaſſon, Nichſſ Årengiſſon, Riddare, Ko-
 nunges Dom* haſuande i thetta ſin, &c. Horum duo primi cum quarto, a
 Nobil. UGGLA inter Senatores Regni recensentur (l. c. N:º 435, 416,
 401); quare non dubitamus, quin etiam tertius iis debeat annumerari,